

**TEKNİKTE SANATA TEKSTİL BASKICILIĞININ DÖNÜŞÜMÜ:
SANATSAL DESEN TASARIMLARI****TRANSFORMATION OF TEXTILE PRINTING FROM TECHNIQUE TO ART:
ARTISTIC PATTERN DESIGNS**Hüseyin Özdemir^{1*}

¹ Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Gaziantep, Türkiye, ORCID: 0000-0002-0783-0563

* Sorumlu Yazar: hozdemir@gantep.edu.tr

*Araştırma Makalesi/Research Article***ÖZET**

İnsanların sanat ve güzele olan ilgisi bir yaratılış özelliğidir. Bu özelliğin insandaki ihtiyaç sıralaması yaşamın önceliklerine göre değişebilir. Örneğin hayatta kalma, korunma ya da beslenme gibi temel ihtiyaçlar doyurulduktan sonra insan üretmek, tasarlamak ya da sanat yapmak ister. Tam bu noktada baskı işlemi insanın tasarlamak, süslemek ve güzelleştirmek gibi sanatsal isteklerini karşılayan hem tekniğin hem de estetiğin bulunduğu bir alandır. Baskı günümüzde bölgesel renklendirme ya da desenlendirme şeklinde tarifi yapılan ve neredeyse her alanda kullanılan bir sektördür. Önceleri insanların yaşadıkları alanlarda oyma ya da kabartma şeklinde yaptıkları desenlendirmeler, daha sonra renkli taşlarla yaptıkları mozaik sanatına dönüşmüştür. Günümüzde ise baskıcılık çok sayıda baskı tekniği ile her geçen gün gelişen teknik ve sanatın bulunduğu bir alan olmuştur. Baskı sektörü ticari bir alan olmanın yanı sıra sanatsal bir içeriğe de sahiptir. Çünkü baskıda tekniğin yanı sıra desenlerle albeni uyandıracak özgün ve estetik müdahalelere de ihtiyaç vardır. Bu durum yeni baskı tekniklerine ve yeni desen tasarımlarına ihtiyacı da beraberinde getirmektedir. Önceleri taş baskı ile başlayan baskı tarihi, tahta, el şablon gibi tekniklerle devam etmiş, günümüzde ise dijital baskı gibi modern tekniklere doğru gelişmiştir. Günümüz baskı teknikleri artık daha ekolojik, daha hızlı ve daha özgün desenlerin basıldığı sanatsal bir tasarım alanına dönüşmüştür. Bu çalışmada tekstil baskıcılığının tarihsel gelişiminin geldiği durum analiz edilmiş ve baskıda desenin önemi teknolojik tasarım araçları kullanılarak farklı bir açıdan tekrar yorumlanmıştır. Kuş ve kelebek temalı özgün baskı desenleri tasarlanarak, desenin baskı teknolojisindeki önemine vurgu yapılmıştır. Tasarlanan desenlerle, somut verilerden soyut düşünceye geçiş anlatılmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler
Tekstil baskıcılığı,
kelebek desenleri,
soyut sanat, baskı
teknikleri.

ABSTRACT

People's interest in art and beauty is a characteristic of creation. The order of needs of this feature in human beings may change according to the priorities of life. For example, after basic needs such as survival, protection or nutrition are fulfilled, people want to produce, design or make art. At this point, the printing process is an area where both technique and aesthetics meet, meeting the artistic desires of people such as designing, decorating and beautifying. Printing is a sector that is described as regional colouring or patterning and is almost not used today. The patterning that people used to make in the form of carving or embossing in the areas where they lived before, later turned into mosaic art made with coloured stones. Nowadays, printing has become an area where many printing techniques and techniques and art that are developing day by day meet. The printing sector has an artistic content as well as being a commercial field. Because in addition to the technique in printing, there is also a need for original and aesthetic patterns that should arouse appeal with patterns. This situation brings along the need for new printing techniques and new pattern designs. The history of printing, which started with stone printing in the past, continued with techniques such as wood, hand stencil, and today it has developed towards modern techniques such as digital printing. Today's printing techniques have turned into an artistic design field where more ecological, faster and more original patterns are printed. In this study, the historical development of textile printing is analysed and the importance of pattern in printing is reinterpreted from a different perspective using technological design tools. Bird and butterfly themed original print patterns were designed and the importance of pattern in printing technology was underlined. With the designed patterns, the transition from tangible data to abstract thought was intended to be explained.

Keywords

Textile printing,
butterfly patterns,
abstract art, printing
techniques.

Gönderilme Tarihi: 12.05.2025

Kabul Tarihi: 22.05.2025

Bu makaleye atıf yapmak için/To cite this article:

Özdemir, H. (2025). Teknikten sanata tekstil baskıcılığının dönüşümü: sanatsal desen tasarımları. Ideart Uluslararası Tasarım ve Sanat Dergisi, 3(1), 73-94.

1. GİRİŞ

Baskı bir yüzeyin bölgesel renklendirilmesi şeklinde tanımlanan bir şekillendirme biçimidir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu yöntem teknikle sanatın birleştiği bir desenlendirme yöntemidir (Cimino, 2023). Bölgesel renklendirme birçok yöntemle yapılabilir. Dokuma, örme, nakış gibi tekstilde kullanılan yöntemlerin yanı sıra boyamanın farklı şekillerle uygulanması sonucu da bölgesel renklendirme yapılabilir. Aslında insanlar bölgesel renklendirmeye yaşadıkları yerleri güzelleştirme ile başlamış ve renkli taşlarla mozaik süslemelerle desenler yapmışlardır. Yine duvarlara yapılan resimler ve kabartma figürler de bu süslemenin bir parçası olmuştur. Tüm bunlar insanların estetik, beğenilme duygusu, süsleme ve süslenme arzusu gibi güdülerıyla ortaya çıkan ve antik dönemlerden beri var olan bir durumdur (Üstüner, 2017). Baskı sadece tekstilde kullanılan bir bölgesel renklendirme olmayıp günümüzde birçok sektör için de vazgeçilmez bir bölgesel desenlendirme olmuştur. İnşaat, mobilya, resim, matbaa, basın, promosyon ürünleri, gıda, ambalaj sanayi gibi geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Baskı teknolojisi önceleri sadece bir şekilde topluma mesaj vermek şeklinde bir anlam ifade etse de sonraları sanatsal bir kavrama doğru evrildiği görülmüştür. Baskıda kullanılan tekniklerin farklılığından, desenlerin oluşturduğu sanatsal bakış açısına bu dönüşümün en güzel örnekleridir (Yörük, 2019). Bu sanatsal bakış açısında modanın etkisi büyüktür. İnsanlar bireysel olarak bedenlerini sanatın bir parçası haline getirerek giyimden takıya kadar pek çok unsuru dönüştürmektedirler (Sarı, 2017).

Baskının tarihsel gelişiminde insanların boyalarla yaptığı süsleme sanatının katkısı büyüktür. Aslında el işlemleri ya da süslemeleri şeklinde başlayan süreç baskı tekniklerinin ilham kaynakları olmuştur. Bu el işlemleri nakış, kanaviçe ve tezhip gibi bölgesel desenlendirmeler olup, insanın tasarımlarında albeni uyandıracak ya da estetik amaçlarla baskıya benzer işlerle uğraşmışlardır (Özdemir, Çoruh ve Gümüş, 2025).

Esasında bir sanat formu olarak değil, iletişim ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkan baskının tarihinin milattan önce 30. yüzyılda taş silindirler üzerine yazıları oyup kil tablet üzerine gezdirerek kabartma izler elde eden ve bu yöntemle çoğaltma işlemi yapan Sümerlere dayandığı düşünülmektedir. Tarih boyunca pek çok farklı baskı tekniği geliştirilmiş ve bu teknikler yazılı eser çoğaltmak veya kumaş deseni basmak gibi pek çok farklı alanda kullanılmıştır (Kašiković, Vladić ve Novaković, 2016). 19. yüzyılda sanatçıların işlerini imzalayarak orijinal eserler olarak satmasıyla özgün baskı veya baskı resim bir görsel sanat dalı olarak popülerlik kazanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Kilden yapılmış kabartma baskı bir mühür (Hüryılmaz, 2002).

Baskı teknolojisinin gelişim süreci son yüzyılda çok hızlı bir ilerleme göstermiş ve bunun sonucunda çok fazla sayıda baskı tekniği ortaya çıkmıştır. Tekstil baskıcılığının derin, yüksek, film ve rotasyon türleri şeklinde başlayan çerçevesi, bu türlerden esinlenerek ortaya çıkan baskı teknikleriyle devam etmiştir (Erim, Gezicioğlu ve Erim, 2019). Bu baskı teknikleri el şablon, ahtapot, film druck, aşındırma, rezerve, batık, flok, sim, sedef, boncuk, tampon, dijital, rulo, transfer, iplik, yakma, kabartma, ofset, flekso, tiefdruck, gofre, dewdrop baskı gibi çok sayıda teknikten oluşmaktadır. Bu teknikler farklı sektörlerde bazen ticari bazen de sanatsal tasarım için kullanılmaktadır. Günümüzdeki teknolojik ilerlemenin de etkisi ile baskının yönü dijital baskı tekniklerine doğru dönmüştür. Bu tekniğin avantajları da göz önünde bulundurulduğunda gelecekte de ilerlemenin bu yönde olacağı öngörülebilmektedir (Tyler, 2005).

Günümüzde baskının sanatsal yönünün daha ön plana çıktığı ve daha çevreci üretimin yapıldığı bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşümde insanların hem değişen istekleri hem de sürdürülebilir üretimin daha çok dillendirildiği yaklaşımların etkisi büyüktür (Akbostancı, 2014).

Tekstil baskıcılığındaki en önemli parametrelerden birisi kullanılan desendir. Çünkü üretilen üründe albeni oluşturan, satışı artıran, farkındalık oluşturan özgün desen tasarımlarıdır (Özputat ve Yurt, 2011). Baskı desenleri birçok alandan beslenebilir. Geçmişte birçok medeniyetin kullandığı ve yaşanmışlıklardan doğan motifler, güncel hayatta dönemlik moda olan desenler, sinema kahramanlarından doğan desenler bu alanın kaynakları olabilir. Örneğin Anadolu'da kullanılan motifler, spiderman, batman gibi sanal karakterler, bazı çizgi film karakterleri desen olarak kullanılmıştır ve hala kullanılmaya devam etmektedir (Özdemir, Aykanat, 2023). Baskıda kullanılan desenlerin diğer bir özelliği de dönemlik olmasıdır. Çünkü baskıda kullanılan desenlerde günün modası takip edilmelidir. Örneğin tekstilde marka olan bir ürünün kendini yenilemesi ve eğer renklendirmesinde baskı kullanılmışsa desenlerin günün modasına göre güncellenmesi gerekir (Turan ve Sözüer, 2022). Ayrıca baskı desenlerinin özgün olması ve desenlerde kullanılan renklerin de iyi seçilmesi oldukça önemlidir. Desenlerde kullanılan renklerin anlamları, renklendirmede kullanılan boyaların cinsi de baskının kalitesi üzerinde etkilidir. Örneğin baskıda doğal boyalar kullanmak çevre dostu bir renklendirme bakımından bir farkındalık getirecektir (Bilvar ve Uslu, 2024).

2. BASKI TEKNİKLERİ

Yüksek baskı, tahta ve linol gibi blokların sivri uçlu gereçler ile oyularak yüzey üzerinde desen elde edildiği ve yüksek kalan kısımlara boya uygulanarak baskı alındığı tekniğe verilen isimdir. Asya’da ortaya çıkan bu baskı türünde grave edilen tahta bloklarla kâğıt ya da ipek kumaşlara desen aktarılmıştır. Bu baskı türü, hem batık gibi eski hem de yazmacılık gibi geleneksel tekniklerde kullanılmıştır (Amanjani, 2011). Günümüzde tahta baskı ve yazmacılık el sanatları olarak hala kullanılmaktadır. Çünkü bu süsleme teknikleri geçmişten geleceğe bir köprü görevi görmektedir (Koçak, 2020). Türkiye’de hala Tokat, Kastamonu ve İç Anadolu Bölgesinde tahta baskı ve yazmacılık yapılmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Tahta baskı ve yazmacılık (Koçak, 2020).

Baskı tekniklerindeki gelişim o dönemin imkânları ölçüsünde ve daha çok el emeğine dayalı yapılmaktaydı. Örneğin derin ya da oyma baskı olarak da bilinen gravür tekniği uygulanırken yaygın olarak metal plakalar kullanılsa da ahşap ve taş gibi farklı materyaller de kullanılmıştır. Fiziksel yöntemlerle oyulan yüzeyin çukur kısımlarına boya doldurulur ve yüzeyin üzerine kâğıt örtülüp preslenerek desen elde edilir. Gravür tekniği 15. Yüzyıldan günümüze kadar matbaacılıkta kullanılmıştır. Günümüzde hala sanatçılar ve güzel sanat okullarında eğitim gören öğrenciler bu tekniği sanat eserleri üretiminde kullanılmaktadır (Batur, 2021).

Yüksek baskı ve gravürden farklı olarak litografi tekniği düz bir yüzey kullanır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan ofset baskı tekniğinin ilk örneği olarak kabul edilir. Kireç taşı üzerine yağlı mürekkep kullanılarak elde edilmek istenen görsel işlenir (Şekil 3). Bu işlemde sonra suya batırılan kireç taşının gözenekleri yağlı mürekkep uygulanmamış kısımlardan suyu emer. Bu etapta baskı mürekkebi uygulanır ve bu mürekkep de su dolu gözeneklerden itilip yalnızca önceki mürekkebin uygulandığı yerlerden emilerek plaka baskıya hazır hale gelmiş olur (Yıldırım, Tağı, 2019).

Şekil 3. Taş baskı (Yıldırım ve Tağı, 2019).

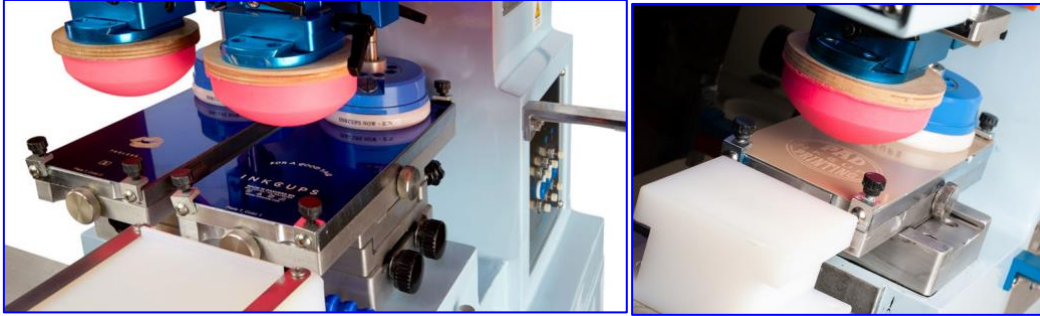
İlerleyen yıllarda bir çerçeveye gergin şekilde sabitlenen gaze bezi üzerine pozlanan desenin oluşturduğu şablonla yapılan baskılar yapılmıştır. Çin’de ortaya çıkan bu teknikle kumaş üzerine baskı yapmak daha kolay hale gelmiş ve el şablon, ahtapot ve film druck gibi yöntemler geliştirilmiştir (Bilginer, 2014).

Günümüzde artık yenilikçi yaklaşımlarla özel baskı teknikleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu tekniklerde hem özgün hem de sanatsal desenlendirme yapmak mümkün olmuştur (Ayrancılar, İşmal ve Tufan, 2021). Örneğin varak baskı gibi bir teknikle süsleme ağırlıklı ve albenisi yüksek ürünler elde etmek mümkündür (Şekil 4).

Şekil 4. Varak baskı (Ayrancılar, İşmal ve Tufan, 2021).

Baskı işlemi daha çok düz yüzeylere yapılan bir bölgesel desenlendirme işlemi olup, tekstilde de en çok kumaşa baskı yapılmaktadır. Ancak bazı yenilikçi baskı teknikleriyle kavisli, çukur yüzeylere de baskı yapmak mümkündür. Böylece bazı endüstriyel ürünlerinde baskı ile renklendirilmesi de mümkün olmuştur (Kocaman, 2014). Örneğin tampon baskı, farklı ebatlarda silikonların kullanımıyla, metal klişedeki baskıyı her türlü buruşuk, kavisli, çukur veya düz yüzey üzerine yapabilme imkânı sağlayan bir baskı türüdür (Şekil 5).

Şekil 5. Tampon baskı (Kocaman, 2014).

Baskı teknikleri içerisinde en güzel desenlerin elde edildiği ve estetik bir görünümün elde edildiği sim baskıdır. Bu baskı tekstilde ve dekorasyonda kullanılan özel bir baskı tekniği olup, baskı boyası kullanılmadığı için çevre dostu bir özelliği de vardır (Özen ve İşmal, 2021). Bu teknikte kumaşa parlak bir görünüm kazandırmak için sim kullanılmaktadır (Şekil 6).

Şekil 6. Sim baskı (Kurt, 2019).

Baskı ile renklendirme oldukça fazla kirlilik üreten bir sektördür. Özellikle film druck, rotasyon ve rulo gibi geleneksel baskı teknikleri atık yükleri fazladır. Bu nedenle bu tekniklerin yerine çevreyi daha az kirleten dijital, lazer baskı gibi teknikler kullanılmaktadır. Örneğin lazer baskı (Şekil7), başta metal yüzeyler olmak üzere, ahşap, cam ve deri gibi ürünlere lazer ışığı yardımıyla baskı patı kullanmadan yapılan iz bırakma işlemi olup, oldukça çevre dostu bir tekniktir (Ege ve Öztürk, 2019; Kalay, 2012).

Şekil 7. Lazer baskı (Kalay, 2012).

Yine çevre dostu bir bölgesel desenlendirme tekniği de gofre baskıdır. Günümüzde çevre dostu renklendirme oldukça önemlidir. Daha yaşanabilir bir dünya ve sürdürülebilir üretim için ekolojik baskı tekniklerine oldukça fazla ihtiyaç vardır (Aydoğan, 2017). İşte gofre baskı tekniği tıpkı bir tost makinesi mantığı ile ısı ve basınç yardımıyla boyarmadde kullanmadan kumaşa kalıcı 3D kabartma efekti vermek mümkündür. Bu teknikte kimyasal madde, boyarmadde, rakle gibi malzemeler kullanılmadığı için hem çevre dostu hem de avantajlı bir yöntemdir (Şekil 8).

Şekil 8. Gofre tekniği (Aydoğan, 2017).

Bazı baskı teknikleri de gelenekten geleceğe kesintisiz kullanılmaya devam etmektedir. Bazı ufak değişimlere rağmen bu bölgesel renklendirme hala kullanılmaktadır. Batık baskıyla başlayan bu teknik, günümüzde space dyeing ya da degrade olarak adlandırılan sanatsal bir

dönüşüm yaşamıştır (Aydoğan, Oyman, 2021). Bu teknikte tek bir tekstil ürünü üzerine belirli aralıklarla farklı renklerin oluşturduğu bir desen tasarlanmıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Space dyeing baskı (Aydoğan, Oyman, 2021).

Tüm baskı tekniklerinde en önemli parametrelerden birisi desen oluşturmaktır. Önceleri sadece bir yüzeyin bölgesel renklendirmesi olan ve genellikle kullanılan desenlerin ticari olarak düşünüldüğü, tekstil baskıcılığı zamanla hem teknik hem de desen bakımından sanatsal tasarımların oluşturduğu bir sektöre evrilmiştir (Tierney, 2017). Aslında tekstil baskıcılığında kullanılan desenler kullanım yerine göre değişmektedir. Örneğin bir bebek ya da çocuk giyimindeki desenler daha çok hayali kahramanların ya da daha çok doğa içerikli tasarımların tercih edildiği desenlerdir (Kurt, 2019). Bu dönüşümde insanların örtünmek ya da moda ya uymak zorunluluğunun yerine giyinmek fakat farklı olmak şeklinde öznel bir tarz ortaya çıkmıştır. Bu durum özellikle belli bir ekonomik gücü sahip insanlarda daha belirgin görülmektedir. Bu nedenle baskı sektörü toplumun isteklerini kolaylıkla karşılayabileceği ve çevre dostu tekniklerin kullanımına yönelmiştir. Dijital baskı bu anlamda günümüzde en hızlı büyüyen baskı tekniğidir. Çünkü bu teknik müşteri isteklerine hızlı cevap verme, çevre dostu olması nedeniyle çok tercih edilmektedir (Özdemir, Terlemez, 2023).

Çalışmada farklı renklerde on tane de kelebek temalı desen tasarlanmıştır. Tasarımlar orijinal tasarımlar olup, hazır giyimden ev tekstiline birçok alanda rahatlıkla kullanılabilir. Tasarımların oluşturulmasının bazı aşamalarında yapay zekâ programları kullanılmıştır. Günümüzde artık birçok tasarımcı yapay zekânın bazı programlarını özellikle grafik ya da sanatsal tasarımlarında kullanmaktadır (Atış, Can, 2024).

Günümüzde tekstil baskıcılığındaki en önemli konu yaratıcı desen tasarımları ve bu desenlerin sanatsal bir ürüne dönüşümü için gerekli yenilikçi bir baskı tekniğidir. Çünkü ister teknolojik tasarımlar olsun isterse de insanların hayallerini yansıtan desenler olsun, çalışmanın özgün olması oldukça değerlidir (Mandour, 2024).

Bu çalışmada tekstil baskıcılığında çok önemli bir yer tutan ve tekstil baskıcılığın sanatsal yönünü ortaya çıkaran desen çalışmaları yapılmıştır. Bu desenler birçok tekstil ürününün de rahatlıkla kullanılabilecek tasarımlar olmanın yanında soyut bir bakış açısıyla giyenlerin ve dışarıdan bakanların farklı yorumlar yapabileceği desenlerdir.

3. YÖNTEM

Çalışmada öncelikle desen tasarımları için kelebek teması belirlenmiştir. Kelebeğin yaşamı, özellikleri ve kanatlarındaki muhteşem desenler incelenmiş ve tasarımlarda da bu incelemenin ilhamı kullanılmıştır. Öncelikle Leonardo ai programı kullanılarak kelebek görselleri oluşturulmuş ve desen tasarımıımızda kullanılmak üzere belirlenmiştir. Görseller desenimizin hikâyesine göre farklı renklerde oluşturulmuş olup, farklı duyguların sonucuna göre farklı desenlerde kullanılmışlardır (Şekil 10). Desen tasarımlarının hemen hemen hepsinde doku ve tarama çalışmaları elde hazırlanmıştır. Tasarımların ana teması olan kelebekler ilk önce Adobe Illustrator programında vektörel halde çizilmiş ve yine aynı programda diğer araçlar kullanılarak konuya uygun kompozisyon oluşturulmuştur. Doku ve tarama detayları ise Adobe Photoshop programında vektörel çizimler ile düzenlenmiştir.

Şekil 10. Leonardo ai programında oluşturulan kelebek görselleri.

3.1. Baskıda Kullanılan Sanatsal Desen Tasarımları

Bu çalışmada tekstilde kullanılmak üzere kelebek temalı özgün desenler tasarlanmıştır. Bu desenlerde soyut bir düşüncenin somut kavramlarda vücut bulması ve tekstil baskıcılığında kullanılabilecek tasarımlara dönüşmesi sağlanmıştır. Çalışmada tasarlanan desenler önce kâğıt üzerine elle çizilerek dokular oluşturulmuş ve ardından bu dokular dijital ortama atılarak son hali verilmiştir. Çalışmada 10 tane kelebek temalı orijinal desen tasarlanmış olup, bu desenlerin nasıl oluşturulduğu ve tasarımlarda verilmek istenen duygu belirtilmiştir.

An'a Değer isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 11).

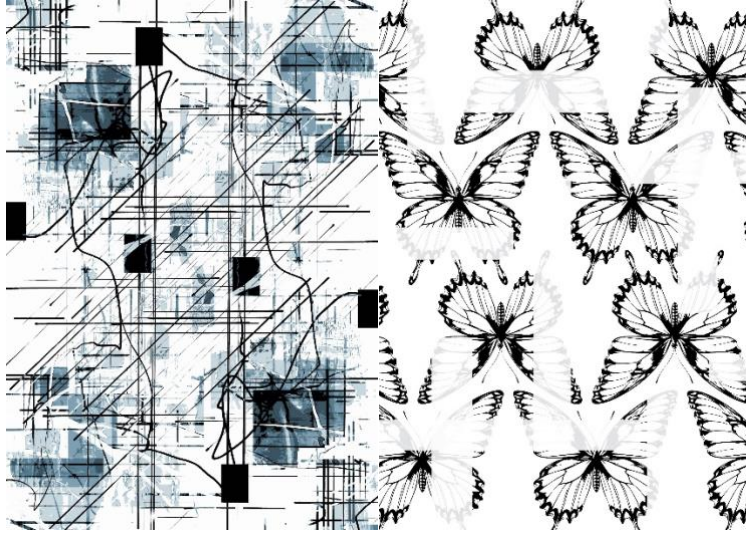
Şekil 11. An'a Değer isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Kelebek temalı An'a Değer isimli desen tasarımında kelebeğin bir günlük ömrüne rağmen umut taşıyan kanatlarında, hayatın her anının yaşanmaya değer olduğunu anlatılmak istenmiştir. Kelebeğin kanadı özgürlüğün rengi mavi ile sembolize edilirken bir günlük ömrün içerisinde canlı bir yaşama sevinci barındırmaktadır. Bu desen tasarımı tekstilde tişört, nevresim, perde ve elbiselik kumaşlarda rahatlıkla kullanılabilir. Hatta bu desen tasarımı halı için de düşünülebilir (Şekil 12).

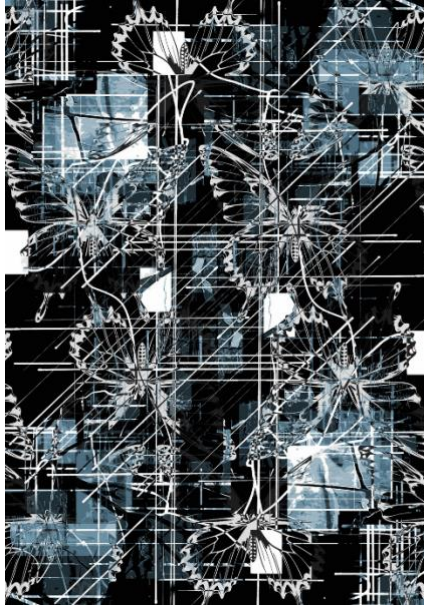
Şekil 12. An'a Değer isimli desen tasarımı.

Gölgeler Arasında Zarafet isimli ikinci tasarımda Procreate programında dijital çizim yapıp Adobe Photoshop yardımıyla bu çizim üzerinde çeşitli teknikler uygulanmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 13).

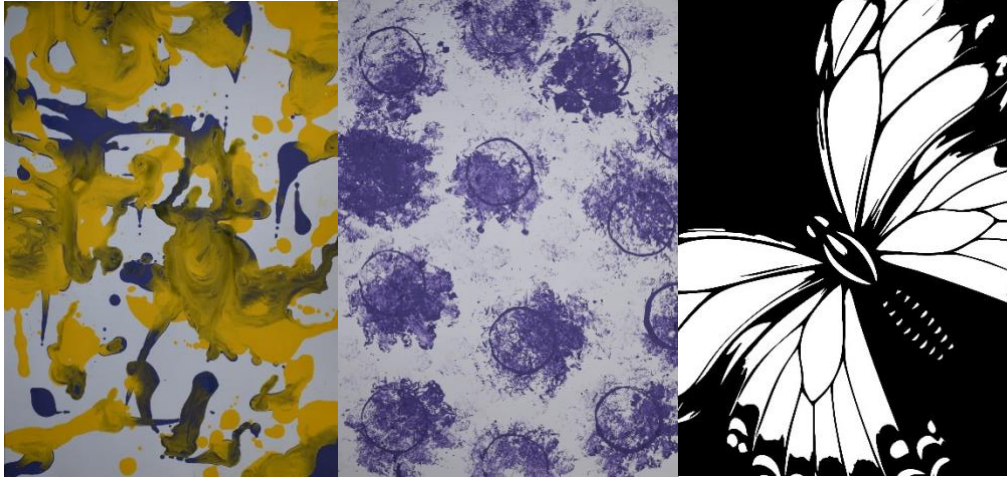
Şekil 13. Gölgeler Arasında Zarafet isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Gölgeler Arasında Zarafet isimli ikinci tasarımda karmaşanın ortasında bile bir kelebek kanat çırpabilir ve en karanlık çizgiler bile umutla aydınlanabilir duygusu verilmek istenmiştir. Tasarımda zincir gibi örülmüş çizgilerin arasından özgürce süzülen kelebekler, hayallerin sınır tanımayacağını resmetmektedir. Aslında bu desen tasarımı ile hayatın en karmaşık zamanlarda bile insana güzel bir çıkış yolu bulunduğu anlatılmıştır. Desendeki beyaz kanatlar umudu ve nefes aldıkça güzelliği hissettirmektedir. Bu desen tasarımı özellikle tişört baskıcılığında ve gömleklik kumaşlarda rahatlıkla kullanılabilir (Şekil 14).

Şekil 14. Gölgeler Arasında Zarafet isimli desen tasarımı.

Hayat Bir Gün O da Bugün isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 15).

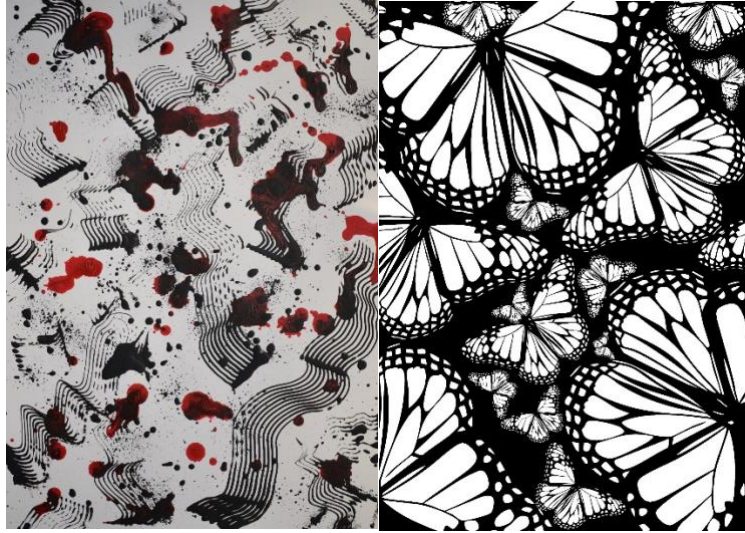
Şekil 15. Hayat Bir Gün O da Bugün isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Hayat Bir Gün O da Bugün isimli desen tasarımında verilmek istenen duygu, hayatın her zaman risklerle dolu olduğu ama önemli olanın tüm riskler karşısında savunmasız kalmadan kendimizi koruyarak yaşamı sürdürmemiz gerektiği verilmek istenmiştir (Şekil 16).

Şekil 16. Hayat Bir Gün O da Bugün isimli desen tasarımı.

Son Kanat Çırpış isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 17).

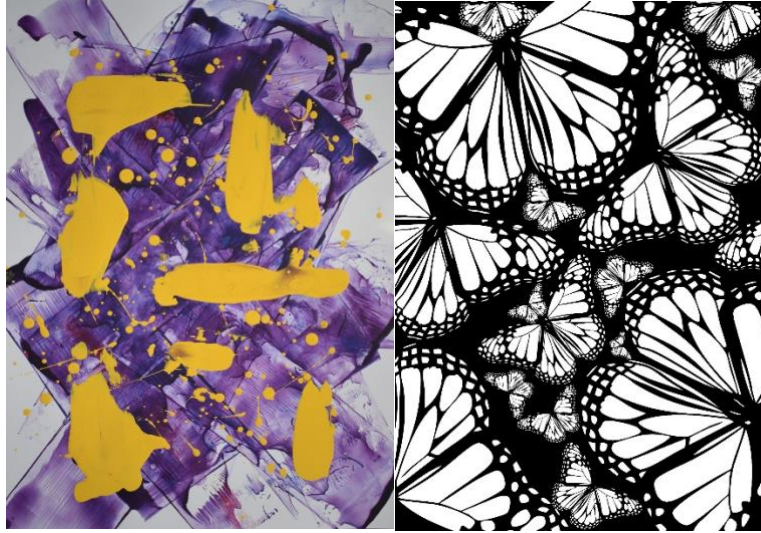
Şekil 17. Son Kanat Çırpış isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda kullanılan beyaz renk zarifliği, kırmızı renk ise ölümü temsil etmektedir. Çalışma, hayatın ne kadar zarif ve yaşanabilir olursa olsun ölüm gerçeğinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir (Şekil 18).

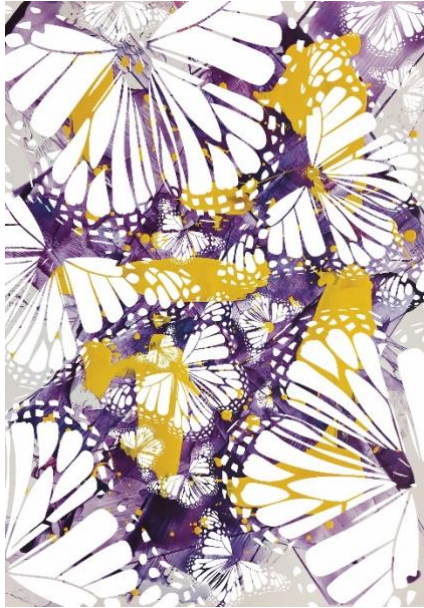
Şekil 18. Son Kanat Çırpış isimli desen tasarımı.

Renklerin Ölümü isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 19).

Şekil 19. Renklerin Ölümü isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda dünyadaki ihtişamın ölüm karşısında sessizleştiği ve bu dünyadan geriye ne renk ne de ses kaldığı anlatılmak istenmiştir. Çalışmada renklerin solgun olması her şeyin ölüm karşısında solduğu ifadesi verilmiştir (Şekil 20).

Şekil 20. Renklerin Ölümü isimli desen tasarımı.

Zamanı Gelinece isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 21).

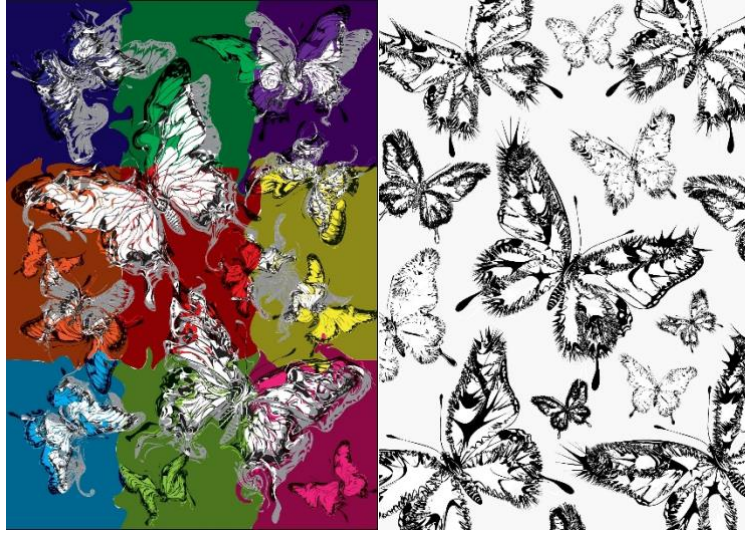
Şekil 21. Zamanı Gelince isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda hayatın pas tutmuş anlarında bile içten içe filizlenen bir umudun olduğu ve zamanı geldiğinde kelebekler gibi bu umudun sessizce kanatlanacağı anlatılmak istenmiştir (Şekil 22).

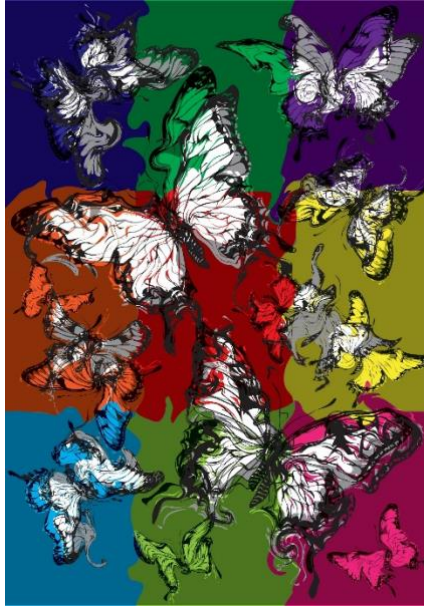
Şekil 22. Zamanı Gelince isimli desen tasarımı.

Rengin Çırpınışı isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 23).

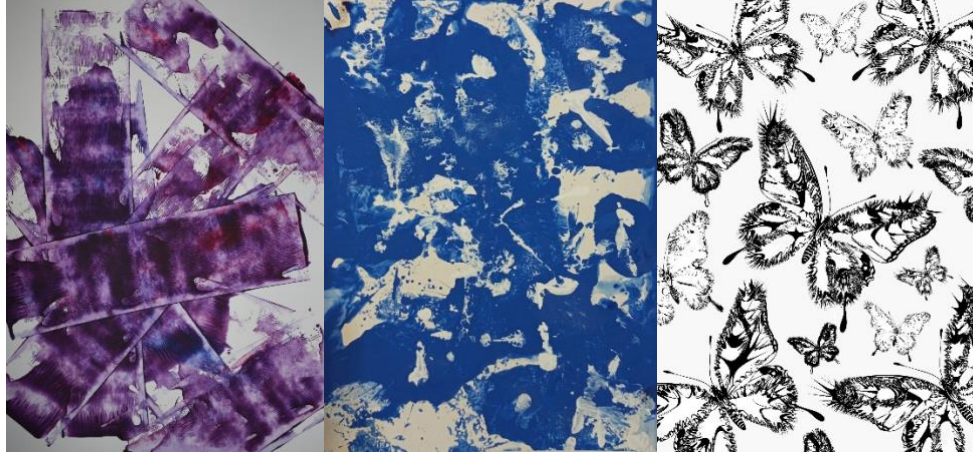
Şekil 23. Rengin Çırpınışı isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda renksiz görünen hayatlarımızda bir anlığına da olsa savrulduğumuz o renkli anlar ve yaşamın hala değerli olduğunu fısıldayan renkli dokunuşların olduğu verilmek istenmiştir (Şekil 24).

Şekil 24. Rengin Çırpınışı isimli desen tasarımı.

Tersine Işık isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 25).

Şekil 25. Tersine Işık isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda gecenin karanlığında ile umut verici bir ışık bulmak mümkündür ve bazen karanlık ışığı daha görünür kılar duygusu verilmek istenmiştir (Şekil 26).

Şekil 26. Tersine Işık isimli desen tasarımı.

Kelebek Etkisi isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelebekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 27).

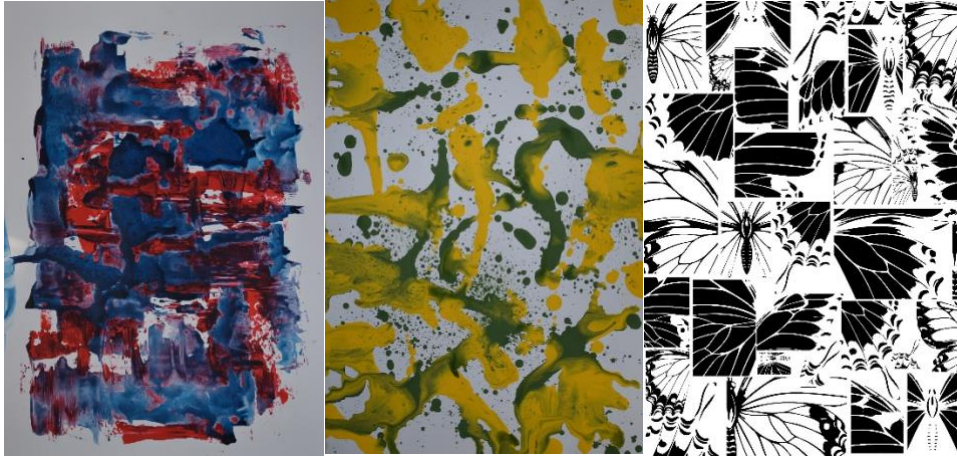
Şekil 27. Kelebek Etkisi isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda her fırça darbesi bir kelebeğin kanat çırpışı gibi hayat bulur ve her renk patlaması yepyeni bir başlangıcın habercisi duygusu verilmeye çalışılmıştır (Şekil 28).

Şekil 28. Kelebek Etkisi isimli desen tasarımı.

Zarafetin Fragmanı isimli tasarımda önce 35x50 bristol üzeri akrilik boya ile çeşitli teknikler uygulanan tarama çalışması yapılmıştır. Daha sonra Adobe Illustrator programında yapay zekâ ile oluşturulan kelekler vektörel çizim haline getirilip aynı programda kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 29).

Şekil 29. Zarafetin Fragmanı isimli desen tasarımının hazırlık çizimleri.

Bu tasarımda güzelliği görmek için her zaman bütüne ihtiyaç yoktur. Çünkü bazen zarafet en küçük parçalarda saklı olabilir. Bu desende zarafetin bütünü oluşturan parçalarda gizli olduğu ve her insanda sevebilecek bir parçanın aranması gerektiği anlatılmıştır (Şekil 30).

Şekil 30. Zarafetin Fragmanı isimli desen tasarımı.

4. BULGULAR

Bulundukları yerleri, giydikleri eşyaları hatta taşıdıkları vücutları boyama ve süsleme duygusunun kökeni insanların beğenilme ve ilgi çekme istekleridir. İnsanlar bu isteklerini gerçekleştirmek için giyimden süslenmeye modadan markaya birçok araç kullanır. Baskı da giyim eşyalarını süsleme sanatı olduğu için insanlar bunu giysilerinde bir araç olarak kullanmışlardır. Giysilerini ister boyayla isterse de sim, boncuk gibi malzemelerle süsleyen insanlar hem kolay, hem de hızlı olduğu için baskıyı tercih etmişlerdir. Baskıyla rengârenk desenlendirilen elbiseler özellikle bahar ve yaz aylarında giyilmekte olup, bu durum mevsimin getirdiği bir canlanmayı da ifade etmektedir.

Baskıda kullanılan birçok teknik vardır. Amaç bölgesel olarak ürünü desenlendirmek olmakla birlikte kullanılan yöntemler farklı olabilir. Örneğin bazı baskı tekniklerinde baskı

patı, rakle, şablon gibi malzemeler kullanılırken bazılarında ısı ve basınç desen elde etmek için yeterlidir. Transfer baskıda bir kâğıda aktarılmış renkli bir desen ısı ve basınç yardımıyla çok kısa bir sürede kumaşa aktarılabilirken bir ahtapot baskıda baskı patı, rakle ve şablon gibi araçlara ihtiyaç vardır. Burada kullanılan baskı tekniği önemlidir. Desenin canlılığı, kumaşın tuşesindeki değişim, desendeki renk sayısı ve üretim hızı kullanılan tekniği bağlıdır. Örneğin en canlı desenler film druck, rotasyon ve dijital baskı gibi tekniklerle elde edilir.

Tekstil baskıcılığı hızlı değişen ve kendini her gün yenileyen bir alandır. Bu alandaki yenilenme özellikle baskı tekniklerindeki meydana gelmekte ve insanın hayal dünyasında şekillenen desenler kumaşlarla buluşmaktadır.

Bu çalışmada tekstil baskıcılığının dinamik yapısı ve çok hızlı değişen parametreleri desen yönüyle incelenmiştir. Baskının tarihsel gelişimi, baskı teknikleri, desen tasarımlarındaki gelişim kronolojik sırayla verilmiş ve bu alandaki gelecek vizyonu ile ilgili bir perspektif çizilmiştir. Çalışmada kullanılan kelebek figürleri hem doğanın desen tasarımları için eşsiz bir kaynak olması hem de zamanın eskitemediği desenler olması bakımından kullanılmıştır. Yapılan desen tasarımları orijinal tasarımlar olup, desenlerde kullanılan renklerin canlı olmasına ve tasarımların soyut bir bakış açısıyla verilmesine dikkat edilmiştir. Bu desenler tekstilde birçok yerde rahatlıkla kullanılabilir. Örneğin üst giyimden ev tekstillerine, halıdan perdeye kadar geniş bir ürün yelpazesinde bu desenleri kullanmak mümkündür.

5. SONUÇ

Önceleri bölgesel renklendirme olarak tanımlanan tekstil baskıcılığı artık bölgesel desenlendirme şeklinde tanımlanarak daha geniş bir anlama kavuşmuştur. Çünkü boya kullanmadan da desen elde etmek mümkündür. Örneğin gofraj baskı, inci baskı, sim baskı gibi tekniklerde bölgesel desenlendirme bazen basınç ve sıcaklık etkisiyle bazen de inci, sim gibi malzemelerle elde edilebilir.

Baskı sektörü ekonomik anlamda oldukça yüksek rakamların döndüğü bir yerdir. Ancak baskının sadece ekonomik yanı yoktur. Baskıya sanatsal yönden yaklaşan ve estetik ürünler tasarlayan çevreler de vardır. Bu doğrultuda sanat okulları, modacılar, tasarımcılar daha çok sanatsal bir bakış açısıyla teknikleri geliştirip kullanırken, amacı kar elde etmek olan işletmelerde ise maliyetler dikkate alınarak daha hızlı, daha ekonomik teknikler geliştirilip kullanılmaktadır. Örneğin rotasyon baskı tekniği ticari olarak oldukça önemli bir yere sahip olup, basılan mevcut kumaşları yaklaşık %65'i bu makine basılmaktadır. Çünkü bu makinenin teorik hızı 5400 m/h ulaşabilmekte, pratikte de yaklaşık 3600 m/h kumaş basabilmektedir. Bu muhteşem bir üretim avantajı sağlamakta ve maliyetlerde de ciddi düşüşler sağlamaktadır. Fakat insanların bir bölümü bu makinelerde üretilen sıradan ürünler almak istemiyorlar. Bu insanlar satın almak istedikleri ürünlerde, özgünlük, estetik ve sanatsal yön aramaktadırlar. Bu da özel ve geleneksel baskı teknikleri olan batık, tahta, degrade, flok, boncuk, sim gibi baskı teknikleriyle ya da özel desen tasarımlarıyla mümkün olmaktadır.

Baskılı bir ürünü değerli kılan ve insanda albeni uyandıran önemli bir parametre desendir. Çünkü ürünün üzerindeki desen kişinin tercihinde oldukça etkilidir. Kişi o ürünü bazen estetik beğeni bazen de mesaj amaçlı alabilir. Aslında her iki durumda da desenin ürüne verdiği özellik değerlidir. İnsanlar bir tişörtün üzerinde sevdiği bir ünlünün ya da kahramanı resmini

taşırken verdiği mesajın yanında çiçeklerle süslenmiş bir nevresim üzerinde yatmanın mutluluğunu hissedebilir. Bu nedenle baskıcılıkta desen tasarımı ve tasarımın verdiği his önemlidir. Bu alanda pazarlamanın temel ilkelerinden birisi olan ürünü tutundurma için estetik, popüler kültüre uygun desen tasarımları gereklidir. Bazen çok tutan bir desen bir işletmenin bir sezonunu kurtarabilir.

Baskıda desen, hem estetik hem de işlevsel açıdan ürünlerin değerini artırır. Doğru seçilmiş ve tasarlanmış desenler, ürünün pazardaki başarısını önemli ölçüde etkilemenin yanı sıra piyasadaki benzer ürünler arasında ayırt edici bir unsur olarak kullanılabilir. Ayrıca farklı ve özgün desenler, ürünün daha fazla öne çıkmasına da yardımcı olur. Yine desenler, tasarımcıların duygularını, hikâyelerini ve kültürel motifleri ifade etmesine imkân tanıyarak, ürünü kullanan kişide daha derin anlamlar hissetmesine de yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akbostancı, İ. (2014). 20. ve 21. yüzyıllarda tekstil baskı tasarımı ve üretiminin değişen tanımı. *Sanat-Tasarım Dergisi*, (5), 31-41.
- Amanjani, S. (2011). Tekstil tasarımında yaratıcı bir yöntem olarak geleneksel bir tekniğin geliştirilmesi ve özgün uygulamaları. *Akdeniz Sanat*, 4(7), 10-13.
- Atış, K. ve Can, D.İ. (2024). Yapay zekâ programlarının tekstil baskı tasarımında kullanılması: Runway MI/Paul Klee Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(34), 189-205.
- Aydoğan, M. (2017). Eco printing tekniği ile çevre dostu ekolojik tekstil baskısı. 2. Uluslararası Akdeniz Sanat Sempozyumu, Antalya, Türkiye.
- Aydoğan, M. ve Oyman, N. R. (2021). Batık tekniğinin farklı tekstil yüzey düzenleme yöntemleriyle kullanımı ve uygulamaları. *Art-e Sanat Dergisi*, 14(28), 728-752.
- Ayranpınar, K.S., İşmal, E. ve Tufan, N. (2021). Yaratıcı fikirlerin yenilikçi tasarımlara dönüşümünde 3 boyutlu baskı kullanımı ve Iris Van Herpen koleksiyonları. *Uluslararası Bilim, Teknoloji Ve Tasarım Dergisi*, 2(2), 87-106.
- Batur, G. (2021). Geçmişten günümüze tekstil ahşap kalıp baskıcılığının güncel durumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(55), 652-664.
- Bilginer, O. (2014). Serigrafinin tarihçesi ve Türkiye’de serigrafi sanatı. *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi*, 31, 13-28.
- Bilvar, H. ve Uslu, Ö. (2024). Tekstil baskı desenlerinde renk ögesi üzerine bir araştırma. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 114-139.
- Cimino, C.C.G. (2023). Textile design: print of life in the history of art. *J Textile Eng Fashion Technol*, 9(3), 65-67.
- Ege, J. Y. ve Öztürk, F. (2019). Sürdürülebilir moda’nın, ekolojik baskı tekniği ile değerlendirilmesi ve bir örnek uygulama. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 394-406.

- Erim, Ö. U., Gezicioğlu, F. Y. ve Erim, M. (2019). Gelenekselden günümüz teknolojisine yer yaygılarında kullanılan baskı/boyama tekniklerine genel bir bakış. *Journal of Arts*, 2(1), 47-62.
- Hüryılmaz, H. (2002). Yenibademli Höyük: Kuzeydoğu Ege Denizi'nden Bir Erken Tunç Çağı Yerleşmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 27-44.
- Kalay, L. (2012). Seramik sanatında lazer baskı tekniği ve çağdaş uygulayıcıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 138-149.
- Kašiković, N., Vladić, G. ve Novaković, D. (2016). Textile Printing-Past, Present, Future. *Gazette of Chemists, Technologists & Environmentalists of Republic of Srpska/Glasnik Hemicara, Tehnologa i Ekologa Republike Srpske*.
- Kocaman, Ş. (2014). Türkiye’de ambalaj tasarımında baskı teknikleri ve yeni oluşumlar. (Yüksel Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Koçak, S. Ç. (2020). Tekstil baskı ve boyamacılığına bağlı el sanatlarının baskı tarihindeki yeri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 464-482.
- Kurt, V. T. (2019). Günümüzde tekstil baskı tasarımlarının bebek giysilerinde kullanımı. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi)
- Mandour, B. A. (2024). Creativity in textile printing design: An integrative framework in design education. *International Journal of Technology and Design Education*, 1-32.
- Özdemir, H. ve Terlemez, İ. (2023). Geleneksel kutnu kumaşı desenlerinin kadın güreşçi mayosuna dijital baskı uygulamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(86), 425-437.
- Özdemir, H. ve Aykanat, M. Z. (2021). Anadolu kültürünü motiflerle Z kuşağına tanıtmaya bağlamında teknoloji kullanımı: 3D kalem tasarım uygulamaları. *Atlas Journal*, 7(42), 1952-1963.
- Özdemir, H., Çoruh, E. ve Gümüş, Ç.N. (2025): Geleneksel Türk el işlemlerinin çanta tasarımında kullanılması: Tezhip, nakış ve kanaviçe örneği, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 17(1), 103-122.
- Özen, Ö. ve İşmal, Ö. E. (2021). Tekstil tasarımına ekolojik bir yaklaşım: Lyocell üzerine doğal boyama ve eko baskı. *Yedi*, (26), 109-130.
- Özpulat, F. ve Yurt, D. (2011). Günümüz baskı desenli kumaşlarında desen tarzları ve teknikleri. *Akdeniz Sanat*, 4(7)i 29-32.
- Sarı, S. (2017). Giyilebilir sanat ve beden sanatında dijital tekstil tasarım uygulamaları. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (38), 69-85.
- Tierney, J. (2017). Design quality, mechanization and taste in the British textile printing industry. *Journal of Design History*, 30(3), 249-264.
- Turan, E. ve Sözüer, Z. D. (2022). Türkiye’de 1960-2000 yılları arasında uygulanan tekstil baskı teknolojilerinin desenler üzerinden incelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 84-108.

- Tyler, D. J. (2005). Textile digital printing technologies. *Textile Progress*, 37(4), 1-65.
- Üstüner, S. G. (2017). Tekstil tasarım tarihine genel bir bakış. *Sanat-Tasarım Dergisi*, (8), 49-56.
- Yörük, E. Y. (2019). Tekstil baskıcılığında teknolojiye bağlı değişen tasarım anlayışı. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi).
- Yıldırım, R. ve Tağı, S. Ö. (2019). Geleneksel baskı teknikleri ve yeni tasarımlarda kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 203-209.